

Carles Parellada Enrich
Mercè Traveset Vilaginés

La xarxa amorosa per educar

**Les idees clau de la pedagogia sistèmica
multidimensional**

Octaedro

Col·lecció Pedagogia sistèmica multidimensional

Nota: Al llarg de tot el text, sempre que s'utilitzen els termes *nen*, *educador*, etc., es vol fer referència a ambdós sexes.

Primera edició: juliol de 2014

© Mercè Traveset Vilaginés

© D'aquesta edició:

Ediciones OCTAEDRO, S.L.

Bailèn, 5, pral. – 08010 Barcelona

Tel.: 93 246 40 02 – Fax: 93 231 18 68

www.octaedro.com – octaedro@octaedro.com

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització del seus titulars, llevat de les excepcions previstes per la llei. Adreceu-vos al CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra.

ISBN: 978-84-9921-588-4

Dipòsit legal: B.15.726-2014

Coberta: Tomàs Capdevila

Disseny i producció: Editorial Octaedro

Impressió: Novagràfik

Imprès sobre paper ecològic

I Sumari

Agraïments **9**

Pròleg **13**

PART 1. La visió sistèmica, multidimensional i evolutiva **17**

PART 2. Línies estratègiques per a un sistema
educatiu sistèmic i multidimensional **83**

PART 3. Eines de cohesió dels centres educatius **159**

Bibliografia **187**

Sobre els autors **193**

Índex **195**

I Agraïments

Sembla que la vida m'ha anat conduint, pacientment, cap al camí que segueixo, que sens dubte té molt a veure amb el títol d'aquest llibre: la xarxa amorosa per educar.

A dia d'avui sento que la xarxa amorosa que m'ha acompanyat a la vida ha estat extraordinària, i dia que passa, dia que es fa més diàfana i àmplia.

Bert Hellinger ens ha donat unes claus meravelloses per entendre aspectes bàsics del viure, que sovint resumeix en tres frases: gràcies, si us plau i sí.

Això em dóna l'oportunitat, una vegada més, per donar les gràcies als meus pares per haver-me iniciat en aquest camí, amb la seva amorosa generositat per portar-me a la vida, i faig extensible aquest agraïment a tota la meva família, des de la més propera, les meves germanes, fins a tots els que la completen, sense deixar-ne cap pel camí, perquè tots, des dels avantpassats, fins les noves generacions, en formen part, hi tenen un lloc, i són absolutament legítims, fins i tot aquells que, per algun motiu, encara que estrany, s'hi hagin vinculat per motius diversos. En el meu cor els faig un lloc permanent.

En aquesta xarxa també hi estan inclosos els meus mestres, professors i professores que m'han deixat una petjada inesborrable, d'igual manera les escoles i institucions amb les quals he treballat i col·laborat, que en són moltes. Així també tots els amics i amigues, professionals, i alumnes de diferents edats, amb qui he tingut el goig de compartir part de les nostres històries de vida. A tot, a tots i totes, moltes gràcies també.

Aquesta xarxa, i tot el que la mou, l'ha precedit i la continuarà fent créixer, no seria possible sense haver creat una estreta vinculació i complicitat amb na Mercè Traveset; ella sempre està un pas endavant visualitzant allò que es requereix i li agraeixo poder-ho fer plegats.

Així mateix, el meu profund agraïment a la Carme, companya i muller durant tots aquests anys, i a l'Adrià, per completar aquest itinerari que constantment em regala oportunitats de felicitat. I m'aventuro a donar les gràcies a la vida que seguirà arran del que ell i la Gisel·la puguin generar en el futur.

A tota aquesta xarxa li demano, si us plau, que em miri amb bons ulls; malgrat que algunes coses no estiguin del tot encertades, la intenció des del cor és la de contribuir de la millor manera possible al servei de quelcom més gran.

I sí, respecto profundament tal i com han estat les coses, el cost que algunes han tingut, i els reptes que em depara el futur, assumint la responsabilitat que em pertoca per fer el millor ús possible de tots els dons que la vida m'ha donat, em dóna, i que sento que em continuarà oferint.

CARLES PARELLADA ENRICH
La Torre de Claramunt, juny de 2014

A Catalunya, la pedagogia sistèmica ha arrelat d'una forma màgica i espectacular. Llavors sento l'honor de pertànyer a aquesta terra tan fèrtil a les innovacions educatives i humanes. És un camp abonat des de fa molts anys per moviments pedagògics capdavanters en el món i aquesta base ens fa de coixí per ara aportar el nostre gra de sorra a la innovació educativa dels temps actuals.

El meu agraïment va dirigit al sistema educatiu català al qual pertanyo des de fa més de 35 anys, on he pogut viure experiències educatives meravelloses com a mestra de primària a l'Escola Santa Perpètua de Mogoda i a l'Ins. Viladecavalls com a orientadora i psicopedagoga, i on he pogut desenvolupar bona part dels inicis de la pedagogia sistèmica i l'educació emocional sistèmica. Gràcies a la llicència d'estudis retribuïda que em va permetre estructurar un

crèdit d'educació emocional sistèmica que ara està publicat amb altres aportacions en el llibre *Sentir amb la ment pensar amb el cor*.

Gràcies a tots les CRPS, escoles, etc. que han sol·licitat formacions de pedagogia sistèmica i han confiat en aquesta nova mirada i en mi.

Al CUDEC, Universitat Multicultural de Tlaxteplantla de Mèxic, i especialment a Angèlica Olvera, per l'impuls i l'empenta d'organitzar les primeres formacions de Pedagogia Sistèmica i portar-les a la nostra terra, i mostrar-nos la seva creativitat i l'experiència pionera que estaven fent al CUDEC: ha estat i és una font d'inspiració constant.

A l'Institut Gestalt de Barcelona per optar per aquesta mirada i implementar aquesta formació en el seu programa. Gràcies per permetre'ns fer la coordinació de la mateixa junt amb en Carles Parellada. Aquest espai ens ha permès fer-la créixer i tenir cura de la Pedagogia Sistèmica any rere any, i anem per la desena promoció.

A l'ICE de la UAB per haver confiat en nosaltres i haver-nos facilitat l'espai i als grups de Treball que han donat lloc a la Xarxa de Pedagogia Sistèmica que aplega varis grups de Treball: Grup Escoles Sistèmiques, Grups de la Xarxa de PS de territori, Grup de Formadors, Jornades Experiències, etc.

A la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), Facultat d'Educació, per haver obert les portes al Postgrau d'Educació Emocional Sistèmica Multidimensional que ja camina cap a la tercera promoció (iniciada l'any 2012-2013).

A la Fundació Universitària Rovira i Virgili de Tarragona (FURV) per haver obert les portes al primer Màster de Pedagogia Sistèmica Multidimensional (l'any 2013-2014). A la Universitat de Girona (UdG) per haver obert les portes al primer Màster de Pedagogia Sistèmica Multidimensional.

Al Carles Parellada per formar aquest tàndem tan fructífer que ens ha permès desenvolupar aquesta xarxa, gràcies per la seva presència i paciència.

A la meva família pel seu acompanyament amorós i per la força que em ve del meu sistema, a la meva filla Yelena per les hores que no he compartit amb ella per estar fent cursos i tallers, per la seva amorosa presència i comprensió.

Una menció molt especial al meu íntim amic Joan Corbalán per estar sempre al meu costat, per aconsellar-me i contenir-me en moments difícils, i pels somriures i moments tan profunds i divertits que passem junts.

MERCÈ TRAVESET VILAGINÉS
Barcelona, juny de 2014

I Pròleg

L'ofici de l'amor

El oficio del amor
es relatar
ponerle voz a la historia
hacerle caso a los cuerpos.

El oficio del amor
es disfrutar
vestir de fiesta a la vida
bromear con los enojos.

El oficio del amor
es confiar
es rozar alma con alma
es fundirse en mil abrazos.

Aquest és un llibre forjat a partir de les reflexions, les experiències i l'afecte de dues persones, Carles Parellada i Mercè Traveset, que comparteixen (i reparteixen) un somni: és possible educar en amor i bona companyia.

M'han demanat que el presenti en societat i ho faig amb alegria, ja que el sento com una notícia a celebrar per la riquesa que pot aportar-nos a aquells que estem implicats en el món de l'educació. I és que crec que paga la pena estendre les idees, els missatges i les sacsejades que aporta el text entremig de les seves sistèmiques paraules.

En primer lloc l'agosarament de mostrar amb tanta claredat el desig d'aconseguir un quefer educatiu més humà, compartit i

amable. En segon lloc la invitació als professionals a dur a terme canvis en profunditat, que ens facin aprendre i gaudir d'un estar més ric i airejat a l'escola. En tercer lloc l'oferiment generós i humil de posar a disposició del lector l'ampli aixopluc de les teories sistèmiques, implícites en els criteris que apareixen al llarg de les pàgines.

El llibre proposa obrir les portes per a veure la realitat educativa com un tot, fet que no solament repercutirà en els processos d'ensenyament-aprenentatge, sinó que farà que a l'escola es pugui trobar la força necessària per a viure el més equilibradament possible. Es planteja, doncs, un model educatiu que inclogui l'escolta, el plaer, el cos, les diferències, les emocions, els valors, el joc, la llibertat expressiva i els vincles.

Una escola en la que es pugui aprendre a aprendre, en la que hi tinguin lloc: la sorpresa, la imaginació, la curiositat, el diàleg, l'entusiasme i les tasques compartides. Una escola en la que es generin contextos creatius, afectius i apassionats, en la que es porti a terme una tasca d'acompanyament a nens, famílies, mestres, i altres persones implicades, que sigui humana, subjectiva i respectuosa. Una escola en la que crec, i que he intentat i gaudit en el meu llarg temps com a mestra d'educació infantil.

Per aconseguir-ho els autors aporten diverses vies de treball: maneres d'evitar els paranys relacionals entre pares i mestres, d'encarar els conflictes, protocols d'organització i gestió, metodologies adequades, cura del lideratge... Vies que es mantindran obertes a cada alumne, a cada grup, a cada mestre i a cada circumstància. Perquè en les propostes que es mostren en el llibre no hi ha estructures fixes o tancades, no hi ha una única manera de fer, no hi ha un dictat d'actuacions, sinó una actitud de guia, apertura, reflexió, llibertat i feina conjunta a potenciar en el docent, en les famílies i en els nens. Plantejaments amb els que m'identifico completament perquè produeixen resultants de creació de competències, a més a més d'autoestima, cohesió grupal i satisfacció en les famílies que s'alegren de l'evolució saludable dels seus fills.

El llibre és clar, proper, rigorós i està escrit amb sentiment. Jo diria que està concebut des del *pis de sota* dels autors, que han inclòs en ell el seu saber, però també el seu sentir, les seves vivències, els

seus records... Un llibre revelador, que s'agraeix en aquests moments de desconcert.

A mi m'agrada que les seves propostes puguin posar-nos als mesres a pensar, a analitzar i a aprendre, cosa que a vegades ens costa més del compte. M'agrada que parli de la complexitat, una paraula gran i que a l'hora ens espanta una mica, però que coneixem a fons tots els que hem estat en una aula amb un grup d'infants, amb les seves respectives famílies i contextos, amb l'equip de companys, amb els esdeveniments socials, polítics i culturals, amb les polítiques educatives actuals, amb les anades i vingudes de la nostra pròpia vida personal... Tot plegat funcionant a la vegada, compassada o descompassadament, amb els seus ritmes, els seus salts i acoblaments. I m'agrada que s'anomeni allò de «mirar amb bons ulls» als altres, perquè intueixo que ho diuen de veritat, activament, que no es queda en paraules el desig de canvi que proposa aquest llibre innovador.

La veritat és que sempre que he llegit o escoltat parlar sobre la Pedagogia Sistèmica, m'ha donat una mena de sensació de calma, un aire esperançat, una certa confiança. Quelcom semblant a sentir que potser sí que es poden donar canvis en l'educació, malgrat tot allò desfavorable. Que potser puguem afilar la punta al nostre somni pedagògic. Que potser estem a temps d'obrir les nostres escoles, les nostres programacions i les nostres pors... i deixar passar la vida amb les seves amoroses complexitats.

Amb els seus ordres i desordres.

Amb el seu senzill i diari esdevenir.

Amb la seva humanitat.

MARI CARMEN DÍEZ NAVARRO
Mestra i psicopedagoga

PART 1**La visió sistèmica,
multidimensional i evolutiva**

I Presentació

Ensenyem on està la força per viure

Els principis que aporta la pedagogia sistèmica multidimensional contribueixen a humanitzar l'educació, a unir la ment i el cor, a dignificar les arrels i la identitat de totes les persones, a enfortir i ordenar la complexitat de vincles perquè cadascun estigui en el seu lloc, i a fer possible que les noves generacions puguin desenvolupar al màxim les seves potencialitats.

Es tracta de generar a les escoles climes convivencials positius on les emocions i els valors que predominin siguin la confiança, l'acolliment, el reconeixement, el respecte a la diferència, l'agraïment i l'admiració. Això possibilita que l'escola sigui una plaça comuna, una comunitat, on hi ha espai per a totes les identitats i totes les intel·ligències, una escola viva i dinàmica, on els mestres i els alumnes són investigadors i creadors de la realitat.

Els temps que vivim estan marcats per canvis molt ràpids i d'una gran complexitat. Avui a l'educació formal i no formal conviuen molts contextos culturals, socials i familiars. Això implica que els professionals de l'educació, tant els equips directius com els docents, els educadors socials o els pedagogs, es vegin abocats a gestionar aquesta riquesa i varietat de contextos complexos per poder realitzar la seva tasca. Ens cal, doncs, desenvolupar competències i habilitats, basades en un pensament capaç de captar les interaccions, **obrir el cor i la consciència** a situacions incertes, operar en xarxa i tenir estratègies d'intervenció des d'una perspectiva àmplia que inclogui tots els sistemes implicats en la interacció educativa.

L'aplicació de les aportacions de la visió sistèmica al marc educatiu obre la porta a un nou paradigma pedagògic que possibilita als docents mirar la realitat educativa com un tot, vinculant els sistemes familiars, socials, culturals, històrics i espirituals i, d'altra banda, veure com això influeix, repercuteix i està a la base dels processos d'ensenyament-aprenentatge.

L'evolució de l'educació i els reptes de la societat actual fan necessari formar professionals que centrin l'educació en la relació i els vincles com a element clau per afavorir la bona gestió, la convivència i l'aprenentatge, així com el desenvolupament holístic de la persona.

Aquesta mirada a l'educació respon a una necessitat creixent de revisar alguns aspectes que havien estat exclosos, camps d'informació transgeneracional i emocional que ens ofereixen comprensions profundes i útils per acompanyar les noves generacions cap a la vida, i permeten als professionals ubicar-se per fer la seva tasca, des de la fortalesa de la seva funció i des del benestar. L'epicentre del succés és l'acció recíproca entre òrgans, components d'una família, d'una escola o de qualsevol grup humà.

El pensament fonamental d'aquesta visió és que la realitat externa i interna que vivim té diferents dimensions, una part és visible i altres no ho són, però exerceixen una influència enorme en la nostra vida. Succeeix el mateix que amb els microscopis: diferents lents ens possibiliten accedir a diferents camps d'informació que ens permeten comprendre i indagar parcel·les de la realitat impensables fa uns anys.

L'educació s'ha mogut en una única dimensió, racional i lògica, en consonància amb la visió que la sustentava i que de ben segur ha estat necessària perquè la humanitat evolucionés en alguns camps del coneixement que són per descomptat indiscutibles.

Ara ja sabem que l'ésser humà està constituït per una xarxa immensa de complexitats neuronals, sensorials, psíquiques, socials i espirituals que s'estan afectant contínuament. Tant la física moderna com la neurociència i la biologia, per citar només alguns camps de la ciència, mostren descobertes que van en aquesta direcció.

La visió de sistemes en connexió ens dona una amplitud panoràmica, però ens calen instruments per accedir a la profunditat i com-

plexitat de les diferents realitats i universos que ens habiten. Som creadors i constructors d'universos.

El gran repte és com incloure aquesta multidimensionalitat a l'educació impulsant la construcció de noves formes de relació entre els coneixements i els individus, obrint camins que potenciïn la construcció del pensament complex, enfront del reduccionisme de l'educació actual, la integració de la diferència i la comprensió del món des d'una perspectiva d'interrelació i responsabilitat compartida. Com afavorir la construcció de la pròpia subjectivitat a partir del desenvolupament d'una sèrie de competències que ajudin a conèixer-se a un mateix i a interpretar i transformar el món en el que hom viu. Un currículum multidimensional i transdisciplinar significatiu que ens ajudi a agrair el passat, i allò sagrat que porta a l'ànima cada persona, gaudir del present i obrir-nos al futur amb èxit.

Aquesta educació inclou la raó i la intuïció, escolta el cos, les emocions, els sentits i significats de cada persona, és creadora d'una xarxa de nous sabers i implica la comprensió d'una realitat interconnectada i complexa.

La pedagogia sistèmica multidimensional posa la mirada en el desenvolupament de la consciència, la interioritat i la complexitat de dimensions vinculars transgeneracionals, intergeneracionals, intrageneracionals i interpersonals, i com la inclusió d'aquesta informació omple de sentit l'aprenentatge i vincula el ser, el pensar, el sentir i el fer.

El nostre llibre us presenta els fonaments i algunes eines per fer-ho.

1 | **Pedagogia sistèmica multidimensional, una pedagogia holística i humana que ens fa evolucionar com a éssers conscients**

■ Mercè TRAVESET

Res a la cultura humana té sentit si no és a la llum de l'evolució.

DOBZHANSKY

Evolució i educació

La nostra major necessitat és la d'una educació per evolucionar, perquè les persones siguin el que poden ser. La crisi de l'educació no és una crisi més entre les moltes que tenim, l'educació està en el centre del problema. El món es troba en una crisi profunda perquè tenim una educació que obeeix a paràmetres obsolets, se centra en poblar la ment de coneixements externs, allunyats de la vida, d'esquena al moviment de la vida, i excloent, en gran part, la interioritat humana. Les categories de la vida no són estàtiques, fixes i immutables sinó la instantània d'un procés en continu moviment. La noció d'evolució aplicada a l'educació ens posa en contacte amb la idea de **procés, canvi i desenvolupament**.

La visió evolutiva del món no avarca només la ciència i la biologia, sinó que és un element organitzador que es pot aplicar a tots els àmbits: evolució de la tecnologia, evolució de la cooperació, evo-

lució de la consciència, evolució de les visions del món, evolució de la informació, dels valors, de la espiritualitat i, per tant, de l'educació. Això ens aboca a preguntar-nos si com a éssers humans podem evolucionar o ja estem condemnats a ser com som. Una o altra perspectiva genera una visió esperançadora o pessimista.

L'evolució ens diu d'on venim i explica les arrels i el context històric de la nostra existència, ens diu on estem, i cada fenomen de diversitat és una explosió de les múltiples possibilitats que tenim. La diversitat és un dels camins per on l'univers explora el seu futur.

Sovint el que veiem com a real és un fenomen construït, forma part d'una visió del món, d'un paradigma. Es tracta d'un sistema simbòlic de representació que ens permet integrar tot el que sabem sobre el món i nosaltres en una imatge global. Aquestes visions estan inserides en la nostra arquitectura cognitiva a nivell familiar, social i cultural i conformen **el nostre món com un casc** que no ens permet anar més enllà de les nostres limitacions. Són estructures profundes que en els revolts ocults de la nostra consciència donen sentits i significats.

En cada visió del món hi ha una idea primordial que la fonamenta; per exemple, en la visió moderna i científica del món hi ha la idea que la investigació racional i el mètode científic possibilitaven la comprensió objectiva de l'univers.

En la nova visió emergent, el pressupòsit fonamental és que **estem en moviment**, i si bé ja sabíem que la Terra es mou –hem estat ben ocupats en construir categories estàtiques, fixes i objectives–, ara anem prenent consciència que no som quelcom conclòs, sinó que devenim en un moviment imparable cap endavant. Els sistemes són estructures adaptatives que canvien i evolucionen amb el pas del temps. La neurociència descobreix dia a dia la neuroplasticitat del nostre cervell.

Però el que es **mou** no és allò de fora, sinó el món intern i la nostra capacitat perceptiva que està en continu canvi i procés.

L'educació ha estat en sintonia amb el paradigma i la visió del món que la sustentava; es tractava d'educar per adaptar-se al món extern usant al màxim les competències racionals que donaven seguretat per objectivar i comprendre el món.

Les crisis sempre són els símptomes de l'evolució. Quan quelcom no rutlla, fa soroll. És curiós que en un paradigma tant racional, la irracionalitat hagi fet aparició i s'hagi apoderat dels mercats financers, econòmics i de tants àmbits de la vida; aquesta visió i maneres de fer estan posant en perill la nostra pròpia supervivència en el planeta.

Tot això ens força a cercar noves formes de pensar i actuar per sortir-nos de la situació actual. Ens fa evolucionar, ens mou cap a coordenades noves i, a les palpentes per camins incerts, anem construint noves respostes. Ens obliga a prendre noves perspectives, a ampliar la mirada a múltiples dimensions de la realitat interna i externa, dels móns visibles i invisibles.

El vell paradigma ens va ajudar a trossejar la realitat en fragments molt petits, i vam perdre de vista el context més global. El paradigma emergent ens porta a un pensament integrador i interdisciplinari i això suposa una nova funció evolutiva de la consciència, per poder percebre vàries dimensions externes i internes i obrir-nos a noves possibilitats. Aquesta visió evolutiva és altament optimista i enfortidora, ja que ens posa en contacte amb el fet que som el fruit de l'evolució de mil·lennis de supervivència i de progressos adaptatius, i que nosaltres també trobarem les solucions que ara es requereixen.

En aquest marc és important que ens preguntem què és allò essencial que cal aprendre en el nostre temps, quines són les competències que fa falta desenvolupar i quins són els temes que ha de prioritzar l'educació actual; quins són els nostres reptes, de quines eines disposem, quins són els canvis que s'han de produir en l'educació perquè estigui en sintonia amb la vida actual, com ensenyar a cuidar la vida en tots els seus vessants...

La vida ens empeny cap endavant; és un moviment imparable, es transforma, en ella succeeixen tota classe d'esdeveniments. Els seus batecs es manifesten de formes de vegades incomprensibles per a la ment humana.

Existeix un imperatiu biològic que ens impulsa cap a la supervivència. Si estem aquí és perquè els nostres avantpassats han estat capaços d'adaptar-se als canvis i crisis per generar respostes i solucions als problemes que tenien plantejats.

La mort no és el final de la vida, en el sentit més fenomenològic i sistèmic del terme; mor un node de la xarxa, però els seus efectes

al la xarxa continuen; així doncs, els fills som la continuació en una cadena de la vida que ve de molt lluny i traspassem la vida o la sostenim de molt diverses formes, i cada persona fa la seva funció única i indispensable.

L'evolució és una dansa intel·ligent entre els organismes i l'entorn. Tots nosaltres som cèl·lules del cos d'un superorganisme gegant en desenvolupament, al qual anomenem humanitat. (B. Lipton)

Context actual

Al món actual tot està interconnectat, els conflictes socials i ecològics no són solament qüestions locals, sinó problemes globals. D'aquí la necessitat d'un canvi de perspectiva que orienti cap a noves maneres d'abordar el coneixement de la realitat i que permeti prendre decisions per construir noves maneres d'afrontar la vida.

L'educació ha d'incloure molts contextos familiars i culturals, així com els canvis tecnològics i científics que es produeixen a una velocitat vertiginosa, i abordar l'impacte que tot això produeix en les formes de vida.

Sabem de la gran diversitat de models de família (famílies de cultures molt diferents, grans canvis en els rols familiars home/dona, pares i mares molt accelerats i estressats, amb poc temps per estar amb els seus fills/es...); la funció de mostrar el món ja no està en mans de l'escola ni de la família, sinó dels mitjans de comunicació, Internet, etc.; trobem desdibuixament de referents, desarrelament dels llocs d'origen, individualisme i aïllament.

Tota la realitat és relació, diu Raimon Panikkar. Existeix interdependència, cada organisme individual no es pot concebre aïllat de la resta; per tant, necessitem desenvolupar un pensament planetari interconnectat, i les noves generacions ja ens ho mostren.

Zygmunt Bauman, un sociòleg rellevant de la nostra contemporaneïtat, ha encunyat el terme «modernitat líquida», que es refereix als canvis constants que vivim: tot és líquid, quan t'acostumes a alguna cosa ja ha canviat; això genera unes conseqüències que poden afavorir la confusió, la inseguretat, la desvinculació, etc.

Davant tants canvis es fa necessari buscar **allò que és essencial**, els fonaments, les arrels, els vincles que sostenen, la pertinença, les xarxes socials; per això la pedagogia sistèmica posa la mirada en les relacions i els vincles i en com generar climes convivencials positius on les emocions que es visquin siguin la confiança, l'acolliment, el reconeixement, el respecte, l'agraïment, etc.

Quina educació es requereix avui?

Tots els indicadors apunten cap a una educació la finalitat de la qual sigui aconseguir l'harmonització d'homes i dones, la cooperació, la inclusió i la pau entre tots els pobles. Una educació que es proposi anar més enllà d'allò racional, dels continguts acadèmics i doni lloc als contextos, al món emocional visible i invisible i als processos fenomenològics que succeeixen dia a dia. Una educació sostenible que afavoreixi una forma equilibrada de relacionar-nos amb la Terra i amb tots els éssers que hi viuen i que contribueixi a cuidar la vida al planeta i mantenir les seves funcions vitals per a les futures generacions.

La cosmologia necessària és **la visió unitària i sagrada del món emergent**. És a dir, anar més enllà de les dualitats que ens separen –bons i dolents, musulmans i cristians...–; això ens fragmenta i no ens deixa evolucionar com espècie; aquestes dualitats són el veritable verí que separa, contamina i intoxica.

Ens podem preguntar quines competències i habilitats es requereixen per manejar i gestionar aquesta complexitat. En podem apuntar algunes que al nostre parer esdevenen fonamentals:

1. Dominar diverses disciplines (tecnològiques, científiques, relacions humanes).
2. Tenir una gran capacitat de síntesi per captar l'essencial i no veure's superat per tanta informació (avui estem empatsats d'informació).
3. Desenvolupar un pensament capaç de captar les interaccions.
4. Operar en xarxa.
5. Aprendre a veure les diferents dimensions de la realitat.

6. Incorporar diferents perspectives i punts de vista.
7. Comprendre els principis de l'organització de comunitats.
8. Educar la historicitat: d'on venim, on estem i a on anem; som baules de la cadena de la vida.
9. Incloure en l'educació les múltiples intel·ligències.
10. Aprendre a pensar amb els dos hemisferis: incloure l'intuïtiu i el racional.
11. Desenvolupar projectes que investiguin i donin respostes a la integració i respecte entre gèneres, les aportacions de les dones i dels homes en la història de la humanitat.
12. Educar l'ésser i la identitat com a part d'una xarxa, poliidentitat.
13. Aprendre a veure les dinàmiques ocultes dels sistemes i les organitzacions.
14. Viure la diversitat com un art de la comunicació humana i no com una catàstrofe.
15. Arrelar-nos en l'experiència, per vincular el sentir, el pensar i el fer.
16. Exposar-nos als fenòmens tal qual són.
17. Aprendre a resoldre conflictes des de la inclusió.
18. Desenvolupar capacitats creatives per donar respostes a un món tan canviant i ser capaços de crear noves imatges que donin solucions.
19. Desenvolupar una ètica respectuosa amb la vida en totes les seves formes i dimensions.

Per generar aquestes habilitats necessitem desenvolupar una visió que ens permeti travessar els límits que ens imposa el nostre món de creences i interpretacions i també les lleialtats al nostre sistema familiar. Aquesta nova mirada produeix una nova consciència per resoldre els reptes que la vida ens presenta.

Algunes premisses que ens aporta la programació neurolingüística (PNL, teràpia per desprogramar el nostre pensament i les nostres creences):

- L'experiència humana és afectiva i intersubjetiva.
- L'observador no és neutre, sinó que ordena el que percep, les emocions i el coneixement, segons les seves pròpies concepcions.

- Cada persona observa la realitat, que és una xarxa de processos, des del seu propi mapa. Per tant és rellevant preguntar-nos quin és el mapa des d'on observem qualsevol fenomen.
- La nostra mirada està condicionada pel nostre sistema familiar, pel paradigma de coneixement al qual som lleials i per la nostra pròpia experiència.
- No pot pensar-se en una realitat separada de la mirada del subjecte (Watzlavick 1992).

La complexitat no s'aprèn, es viu, es recrea, en aquest context prenem consciència que som moviment, ordre i desordre, esdevenir, creació, descobriment permanent i metamorfosi. (Maturana, 1994)

Tolerar la incertesa

La primera premissa que es requereix en aquesta gran escola de la vida és la **humilitat** de reconèixer el poc que sabem de la realitat; la segona, una certa **incomoditat** davant tanta incertesa que ens porta a voler saber una miqueta més; la tercera, tenir molta **curiositat**, ser aprenents en constant cerca. La gran mestra és la vida, i tots en ella som educands, educadors i **aprenents**, depenent dels diversos contextos en els quals transcorre la nostra existència.

Amb aquesta actitud ens obrim a un camp molt gran d'aprenentatge: què he d'aprendre aquí o què he après per no seguir repetint patrons que no em porten enlloc. Llavors ens convertim en investigadors; en cas contrari ens podem enfadar i culpar els miralls aliens i augmentar el victimòmetre, la queixa, i esperar que vingui algú a rescatar-nos del malestar, mostrant una emocionalitat de 3 o 4 anys encara que en tinguem 40. Llavors no ens toca una altra que canviar el xip i fer processos de transformació, aprendre a mirar les coses d'una altra manera.

El veritable viatge de descobriment consisteix no a buscar nous paisatges, sinó mirar amb ulls nous. (Marcel Proust)

I Sobre els autors

Carles Parellada Enrich

Mestre d'educació infantil i primària durant 15 anys, membre de la Unitat de Formació del Professorat de l'ICE de la UAB durant 12 anys, professor associat de la Facultat de Ciències de l'Educació de la UAB durant 6 anys.

Diplomat en Magisteri per la UB. Psicomotricista per l'ASEFOP de Bernard Aucouturier. Terapeuta familiar sistèmic (ET Familiar Doctor Sarró de Barcelona). Constel·lador familiar per l'Institut Gestalt de Barcelona. Màster en Pedagogia Sistèmica a l'IG per la UDEC de Mèxic.

Codirector de les formacions de Pedagogia Sistèmica a Catalunya (Institut Gestalt, Postgrau UAB, Màster URV, Màster UdG), de la Xarxa de Centres Educatius i Professionals vinculats a la Pedagogia Sistèmica, i de Connexions (Projectes de Formació Sistèmica).

Autor de diversos articles sobre la Pedagogia Sistèmica, i d'altres temàtiques, i coautor de diversos llibres, entre ells: *Sintonitzando las miradas* (2011), *Raíces, vínculos y alas* (2012), ambdós de l'editorial Grupo CUDEC de Mèxic.

www.xtec.cat/~cparella

Mercè Traveset Vilaginés

Mestra, psicòloga i psicoanalista amb especialitat en nens i adolescents. Psicopedagoga i especialista en Pedagogia Terapèutica. Conselladora familiar i màster en Pedagogia Sistèmica pel centre CUDEC de Mèxic, 2004. Pionera en el desenvolupament de la pedagogia sistèmica a Espanya i Catalunya i en l'aplicació de la visió sistèmica i quàntica i de les constel·lacions familiars a l'educació.

Formadora de l'ICE de la UAB i directora de l'àrea de Pedagogia Sistèmica a l'Institut Gestalt de Barcelona. Codirectora del Postgrau d'Educació Sistèmica Multidimensional a la UAB, del Màster de Pedagogia Sistèmica a la FURV de Tarragona i del màster de Pedagogia Sistèmica Multidimensional a la UdG. Codirectora de Connexions (Projectes de Formació Sistèmica).

Autora de diversos llibres: *Pedagogia Sistèmica, fundamentos y práctica* (2007), *Educación Emocional Sistémica* (2012), *Sentir amb la ment, pensar amb el cor* (2014), i coautora de *Sintonizando las miradas* y de *Raíces, vínculos y alas*.

www.mercettravesetbatecs.com

Índex

Sumari	7
Agraïments	9
Pròleg. L'ofici de l'amor	13
PART 1. La visió sistèmica, multidimensional i evolutiva	17
Presentació. Ensenyem on està la força per viure	19
1. Pedagogia sistèmica multidimensional, una pedagogia holística i humana que ens fa evolucionar com a éssers conscients	22
Evolució i educació	22
Context actual	25
Quina educació es requereix avui?	26
Tolerar la incertesa	28
Transitar per camins desconeguts	29
Ampliar o expandir la consciència	30
Què produeix el canvi de consciència i les solucions?	32
Competències múltiples per als professors d'avui	34
2. La xarxa amorosa per educar: sistemes, context i ubicació	36
Espai i temps	36
Ordre, complexitat i multidimensionalitat a la Xarxa	38
L'amor i el llenguatge	42
La xarxa de professionals i centres educatius de Catalunya vinculats a la pedagogia sistèmica	44

L'àcròstic ESCOLA, una síntesi de les aportacions
de la pedagogia sistèmica (PS) **46**

3. Ecosistemes educatius, la clau dels bons mutualismes
i dels climes educatius saludables **56**

Connexions **57**

L'observador i l'observat **59**

PART 2. Línies estratègiques per a un sistema
educatiu sistèmic i multidimensional **83**

Presentació **85**

1. Objectius per la construcció d'una xarxa de sistemes en
connexió per a una educació sistèmica i multidimensional
(famílies, escola, comunitat, administració) **88**

Objectius de l'administració educativa **89**

Objectius de l'administració local, municipal **89**

Objectius en relació amb l'entorn familiar **90**

Objectius de les institucions educatives **90**

Objectius dels mestres, professors i educadors **91**

Objectius dels serveis educatius externs **92**

Objectius dels orientadors i psicopedagogs dels centres **93**

Objectius en relació amb l'entorn social **93**

2. Organització i gestió de centres educatius des
de la pedagogia sistèmica multidimensional **95**

Tenir una visió sistèmica i de camp energètic de l'escola **95**

Vetllar pel sentit de pertinença de tots els implicats **96**

Tenir com a prioritat crear ponts i aliances amb les famílies **97**

A nivell de l'alumnat **98**

Potenciar la funció de la tutoria grupal i individual **98**

Afermar els equips docents **99**

Desenvolupar protocols d'acolliment, acompanyament i
comiat dels professors, alumnes i famílies **100**

Una disciplina en xarxa **100**

Tractament i solució de conflictes de forma sistèmica **101**

Contextualitzar totes les actuacions i processos de l'escola	103
Equilibrar al màxim les relacions; què donem, què rebem	104
Mirar i educar la persona completa	105
3. La relació família-escola, un repte per a l'educació del futur	108
Aspectes contextuais en els que es mou la relació entre les famílies i l'escola	108
Bases per a la millora de la comunicació	111
Algunes reflexions generals sobre la relació família-escola	115
Algunes conclusions	135
4. La tutoria des de la visió sistèmica multidimensional	140
El tutor i la institució	141
El tutor i les famílies dels seus alumnes	142
El tutor i el grup d'alumnes	147
El tutor individual, un tresor poc explorat	148
5. L'autoritat amorosa, un lideratge sistèmic i enfortidor de tots els agents educatius	150
L'autoritat amorosa i el lideratge des de la visió sistèmica	150
PART 3. Eines de cohesió dels centres educatius	159
Presentació	161
1. Els vincles generacionals i la seva influència en la cohesió dels equips, la relació amb les famílies i amb l'alumnat	163
Característiques de les generacions sistèmiques	163
2. Contes, relats i metàfores de la vida a les escoles	182
Relat: De qui és l'escola?	182
Un altre relat: El conserge manaire	185
Bibliografia	187
Revistes amb perspectiva sistèmica (Xarxa de Pedagogia Sistèmica de Catalunya)	191
Sobre els autors	193